

rada, a postojeći fokus na zadržavanju postojećeg posla (i važnosti ugovora na neodređeno vrijeme) mogao bi se pomaknuti na zapošljivost i mogućnosti stvaranje poslova umjesto očuvanja sadašnjih.

Prepreke za uspostavu efikasnog i konkurentnog tržišta rada te jačanje konkurentnosti poduzeća i radnika uključuju, između ostaloga, nedovoljno pouzdane statističke pokazatelje koji otežavaju procjenu potreba, te realnu ocjenu postojećeg stanja. Povećanje mobilnosti i adaptabilnosti je i na području EU-a prepoznato među ciljevima socijalne politike i politike zapošljavanja. Međutim, budući da ne postoji jednoznačan model postizanja fleksibilnosti niti su jasno razgraničene uloge države i socijalnih partnera, specifičnosti država jugoistočne Europe otvaraju pitanja ostvarivanja ciljeva i primjenjivost politika EU-a, uključujući Lisabonske agende. Na međunarodnoj konferenciji održanoj 7. svibnja 2008. sudionici iz jugoistočne Europe te međunarodnih institucija i organizacija (ILO, Svjetska banka) otvorili su raspravu o odnosu ciljeva i kriterija EU-a i međunarodnih organizacija prema ciljevima rasta i razvoja u jugoistočnoj Europi. Na temelju prikaza stanja u pojedinim državama jugoistočne Europe na području izgradnje ljudskih kapaciteta te tržišta rada identificirane su specifičnosti regije u odnosu na EU. Stoga je nužno mjere provedbe Lisabonske agende prilagoditi stanju i perspektivama svake pojedine države, uz uvažavanje zajedničkih problema čitave regije. Neki od izazova za države jugoistočne Europe uključuju segmentiranost tržišta rada, nisku razinu mobilnosti, neadekvatna upravljačka znanja, naročito vezana uz upravljanje ljudskim resursima, plitak socijalni dijalog, regionalne razlike, malu potražnja za radom koja ne može apsorbirati neaktivno radno sposobno stanovništvo te neefikasnu provedbu zakona. Gospodarski rast i razvoj stoga je ključan za povećanje potražnje za radom, a jačanje socijalnog

dijaloga i razvoj kapaciteta za kompromis nužan je za povećanje razine primjene propisa, osobito u uvjetima nedovoljnih kapaciteta države za učinkovit nadzor i sankcioniranje prekršaja. Cjeloživotno učenje, suzbijanje neslužbenog gospodarstva, jačanje dohodovne sigurnosti te pojednostavljenje regulatornog okvira poduzećima neke su od mjera koje bi mogle povećati mobilnost i time pomoći jačanju konkurentnosti u jugoistočnoj Europi. U tom bi se smislu strategije različitih međunarodnih organizacija i financijskih institucija trebale prilagoditi lokalnim uvjetima, što može doprinijeti boljem razumijevanju i spremnosti za provedbu reformi. Pri tome valja naglasiti usklađenost već utvrđenih mjera (npr. mjera obrazovanja i smanjivanja socijalne isključenosti u okviru programa suzbijanja siromaštva Svjetske banke) s ciljevima koji proizlaze iz usklađivanja s politikama EU-a, uključujući Lisabonsku agendu.

Među zaključcima konferencije istaknuta je važnost uključivanja organizacija iz jugoistočne Europe u razvoj i provedbu projekata vezanih uz proces integracije prema EU te jačanju konkurentnosti, koji nužno uključuju pitanja vezana uz tržište rada.

Ana-Maria Boromisa

doi:10.3935/rsp.v15i2.806

**MEĐUNARODNA
KONFERENCIJA: TREĆI
SEKTOR I ODRŽIVA
DRUŠTVENA PROMJENA: NOVE
GRANICE ZA ISTRAŽIVANJE**

Barcelona, 09.-12. srpnja 2008.

Osma međunarodna konferencija Međunarodnog društva za istraživanje trećeg sektora (ISTR) i Druga europska konferencija Europske istraživačke mreže

(EMES) okupila je više od 600 istraživača i praktičara iz oko 60 zemalja u svijetu koji se u širem smislu bave istraživanjima razvoja civilnog društva. Domaćin konferencije bilo je Sveučilište Barcelona.

Konferencija se odvijala u oko 130 radionica, četiri plenarna skupa, prezentacije postera, te više *ad hoc* radionica povezanih uz posebna područja ili sastanke istraživača iz pojedinih regija u svijetu.

U panelima su prevladavali globalni uvidi u stanje i razvoj civilnog društva te očekivanja od civilnog društva kao univerzalnog lijeka za suvremene probleme s kojima se suočilo čovječanstvo.

Izlaganje Michela Edwardsa iz Fordove zaklade, temeljeno na iskustvima zaklade u kojoj je direktor Programa vladavina i civilno društvo, ukazalo je na potrebu sudjelovanja šireg kruga građana, a osobito intelektualaca. Civilno je društvo ključno u izgradnji mostova i saveza te time čimbenik društvene promjene. Područja u kojima djeluje Fordova zaklada trebaju veću socijalnu i ekonomsku demokraciju, različite civilne forume i otvorenost za nova učenja u području razvoja civilnog društva. Iza zovi i postignuća ove zaklade ilustrirani su poticajnim iskustvima iz Brazila, Afrike i azijskih zemalja. Rasprava je uputila na niz prijepora glede uloge i razvoja civilnog društva u suvremenom svijetu. H. Anheier je inzistirao na činjenici o važnosti civilnog društva koje prevenira brojne negativne procese u društvu. Njegova je uloga u tome manje vidljiva i teže prepoznatljiva. Društva sa snažnijim civilnim društvom učinkovitije odgovaraju na brojne razvojne rizike. U ovom kontekstu istaknuta je i činjenica kako se na jugu Italije samo civilno društvo, koliko-toliko, odupire mafiji.

Zanimljiv panel organiziran je na temu teorije globalnog civilnog društva te razlike sjevera i juga. Panelisti iz zemalja u razvoju, puni energije i optimizma, vide civilno društvo ključnim dionikom razvoja

u manje razvijenim zemljama. Istaknuta je uloga brojnih međunarodnih razvojnih organizacija te znanja i iskustva koje se akumulira u njihovim projektima. Zadaća je intelektualca u ovim zemljama akumulirati relevantno znanje te ga kroz obrazovni sustav prenositi na nove generacije. Teorije o svjetskom civilnom društvu nalaze podlogu u sveprisutnim procesima globalizacije, s druge strane, argumentira se potreba lokalnog djelovanja kao *glocalisma*.

U radionicama su zasigurno obrađene sve relevantne suvremene teme o razvoju civilnog društva širom svijeta. Tematski, one su obuhvatile ova područja: civilno društvo i socijalni režimi u europskoj kontinentalnoj socijalnoj državi; filantropiju; volontiranje; društveni utjecaj organizacija civilnog društva, međusektorsku suradnju; odnos civilnog društva, demokracije i demokratizacije; društvenu odgovornost poduzeća; tržište i civilno društvo; povjerenje i legitimnost; socijalno poduzetništvo i održivi razvoj; zagovaranje; vodstvo i vladavinu; transformaciju trećeg sektora u Skandinaviji; treći sektor u zdravstvu; odgovornost (*accountability*); religiju i filantropiju; globalno civilno društvo; volontiranje studenata u petnaest zemalja – kao doprinos jačanju civilnog društva; korištenje tehnologija i medija; odlučivanje u organizacijama civilnog društva; održivi razvoj zajednice; osnaživanje žena; socijalno poduzetništvo i lokalni razvoj; civilnu zauzetost; aktivno građanstvo; trendove inovacije u trećem sektoru; financiranje trećeg sektora; treći sektor i političke akcije; definiciju i evaluaciju socijalne i solidarne ekonomije; zakonodavstvo u civilnom sektoru; evaluaciju učinaka i odgovornost trećeg sektora; globalno civilno društvo; teorijsku zauzetost i kritičko učenje; civilnost i treći sektor; civilne akcije i javne politike; ulogu trećeg sektora u socijalnim politikama Europe i SAD-a; razvoj lokalnog javno-privatnog partnerstva; prostore i mreže civilnog društva; socijalni ka-

pital; reforme socijalnih država i oblike solidarnosti; zauzetost mladih i socijalno poduzetništvo; motive i pristupe doniranju; rodnu jednakost; volonterstvo u zdravstvenim organizacijama; volonterstvo među starijim građanima; civilne organizacije za ljudska prava; civilno društvo i liberalne socijalne države; CIVICUS-ov indeks civilnog društva.

Pozornost sudionika konferencije naročito je zaokupila tema reforme socijalnih država i uloga organizacija civilnog društva u razvijenim zemljama. Restrukturiranje odnosa vlade i neprofitnog sektora od sredine 1990-ih u SAD-u, prema izlaganju S. Rathgeba Smitha, veoma je intenzivno sa sve naglašenijom ulogom neprofitnih organizacija. Odnosi središnjih i lokalnih vlasti te novi programi u pružanju usluga starima i osobama s invaliditetom dali su novi poticaj inovacijama u ovom sektoru. U ovom se vremenu dogodio značajan preokret u financiranju programa neprofitnih organizacija umjesto privatne filantropije. Sada im je država glavni izvor financiranja. Korisnici raspolažu vaučerima čime jača njihova uloga. To je dovelo do izrazite kompetitivnosti u sektoru pružanja usluga. Otvorena su i nova područja razvoja neprofitnog sektora: socijalno stanovanje za građane s nižim prihodima i pružanje usluga mentalno bolesnima. Neprofitne organizacije djeluju u sve kompleksnijem i zahtjevnijem *policy* okviru. Rezultat toga je profesionalizacija i nastojanja za sve većim samouređenjem koje bi ojačalo legitimitet ovakvog razvoja.

A. Zimmer je na primjeru Njemačke ukazala na otklon od tradicionalne uloge organizacija civilnog društva u njemačkoj socijalnoj politici. Ranija politika ugovaranja po načelu supsidijarnosti postupno se napušta i sektor se sve više okreće poduzetništvu, konkurenciji i načelima socijalne ekonomije. Izazovi za neprofitne organizacije povezani su uz činjenicu da i

privatne organizacije ravnopravno konkuriraju na tržištu pružanja socijalnih usluga. Sektor se sve više profesionalizira i sve je teže naći prostor za volontiranje u ovim organizacijama. Učinkovitost, djelotvornost i odgovornost su dominantni kriteriji kojima se procjenjuje rad ovih organizacija.

A. Zimmer je u diskusiji iznijela zanimljivu činjenicu o utjecaju ovih promjena na profesionalni status i obrazovanje socijalnih radnika. U novim okolnostima konkurencije i privatizacije socijalnih usluga socijalni radnici nemaju potrebnih znanja i vještina za nošenje s takvim izazovima. S druge strane, u obrazovne programe socijalnih radnika uvode se teme socijalnog marketinga, menadžmenta i zagovaranja.

A. Evers, poznati njemački istraživač i teoretičar razvoja kombinirane socijalne politike, istaknuo je da se s privatizacijom pružanja socijalnih usluga i rastućih potreba u društvu teško mogu sagledati konture novog sustava koji je u nastajanju.

L. Skov Henrikssen je ukazao na trendove u skandinavskim socijalnim državama u kojima je uloga civilnih organizacija i dalje uglavnom zagovaranje i samoorganizacija, a sasvim marginalno pružanje usluga.

Važno je istaknuti da na konferenciji nije bilo nijednog rada koji bi tematizirao ulogu organizacija civilnog društva u socijalnim politikama tranzicijskih zemalja.

Filantropija je bila važna tema konferencije. Prilozi iz tranzicijskih zemalja, posebno Eve Kuti, govore o većim iznosima sredstava koji se prikupljaju posebno u zemljama koje imaju zakon o tzv. postotnoj filantropiji. Naime, građani kao porezni obveznici u nekim tranzicijskim zemljama (Mađarska, Slovačka, Litva, Poljska, Rumunjska) mogu dio plaćenog poreza usmjeriti organizacijama civilnog društva uz veoma zahtjevnu administrativnu proceduru. Prikuplja se sve veći iznos sredstava i oni idu poduzetnijim i bolje organiziranim civilnim organizacijama.

Istraživanje iz V. Britanije govori o naročito uspješnom projektu u kojem je partner bila vlada. Dakle, u izazovnim projektima s ambicioznijim misijama važno je imati vladu kao partnera. Pokazuje se da s gospodarskim bumom daje manji broj građana, ali da daju više.

Istraživanja i prakse evaluacije projekata u ovom području sve se više ugledaju na prakse koje postoje kod tržišnih organizacija. Vlade i razvojne agencije naročito promiču ovakve projekte. Njima se dobiva korisno znanje i informacije za obrazovanje i stručno usavršavanje zaposlenih u ovom području.

Sve konkurentnija tema nacionalnih i međunarodnih istraživanja je društvena odgovornost poduzeća. Rezultati istraživanja ukazali su na domete međunarodnih korporacija koji se javljaju kao ključni promicatelji ove prakse u svijetu. Nekoliko je istraživanja zaokupljeno izradom metodologije koja bi mjerila razvijenost društvene odgovornosti poduzeća.

Radionica posvećena novom krugu istraživanja u okviru CIVICUS-ovog indeksa civilnog društva zaokupila je interes većeg broja sudionika konferencije. Evaluacija projekta je pri kraju temeljem čega će se inovirati i metodologija, a krajem ove godine očekuje se organizacija radionica za nacionalne koordinativne organizacije

na regionalnoj osnovi. Na natječajima su već izabrane nacionalne koordinativne organizacije. U Hrvatskoj će projekt ponovno provoditi CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija. U raspravi o dosadašnjim postignućima i metodološkim problemima zanimljive su bile opservacije A. Fowler i H. Anheiera.

Velik broj radionica na konferenciji bio je posvećen temi socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva. Na konferenciji su bila zapažena izlaganja J. Defourny na ove teme. Ove su teme često aktualizirane i u panel raspravama, a posebno se isticao *policy* okvir koji se izgrađuje u razvijenim državama, kao i na razini Europske unije.

U cjelini gledano, na konferenciji su dominirali sudionici iz razvijenih zemalja. Relativno je malo sudionika bilo iz tranzicijskih zemalja.

Zanimljivo je da se u naslovu konferencije nalazio pojam treći sektor koji se najčešće koristi u američkim akademskim krugovima, a u raspravama se najčešće koristio pojam civilno društvo i neprofitni sektor.

Konferencija je bila prilika za upoznavanje s novim publikacijama, novim projektima i inicijativama te za neformalne rasprave s istraživačima iz cijelog svijeta.

Gojko Bežovan